

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 945

מסכת בבא בתרא קס"א - קס"ז ♦ אהלות י', ד' - י', ח'

בס"ד, ח' תמוז תשע"ז

השבוע בגליון

- ♦ קונה נכבד, ספר זה אינו מוגה כלל
- ♦ על מי מוטל לקנות "כלי שעות" למלמד ב"חידר"
- ♦ שחרור בערבות תמורת התחייבות ממון לצדקה
- ♦ ההבדל בין חייט למלמד תינוקות

- ♦ חתול על קברו של המהר"ם מפאדובה
- ♦ הזכרת שם האב בכתובה
- ♦ הבן יקיר לי אפרים
- ♦ לשבח בן אדם - מתי, איך וכיצד

דבר העורך

ימין שמאל

כאשר הגיעו העניינים לידי כך שהוא נאלץ להלך בפוזמקאות לרגליו, הבין ר' יושע כי תמו כל הקיצין. זה לו ששה עשורים שהוא מהלך ברגליו על פני חלד. אמרו עליו, על ר' יושע, כי מה שהספיק בחמש שנים היו אחרים מספיקים בעשר שנים. זריזותו הפכה לשם דבר. איש לא זלזל בפקחותו, ואדם לא ההין לפקפק בהריפותו, אך כאשר היו שחים על אודות זריזותו של ר' יושע היו מתכוונים לרגליו. הללו ארוכות היו ומהירות כצב, והיה ר' יושע מהלך עליהן לכל מקום שליבו חפץ בחיפזון מרשים. גם כאשר היה פוסק מהילוכו, לא נתן להן מנוחה. לעולם לא עמד על שתיהן גם יחד, אלא קיפץ מאחת לרעותה וניהל עולם ומלואו.

אמת ניתנת להאמר, כי לא היה מכיר להן טובה על פעולותיהן למענו, אלמלא החל חש כי הן מזדקנות בקצב מהיר בהרבה ממנו. הוא מעולם לא העלה על דעתו כי יבואו ימים שבהם יביט על רגליו כאילו היו ישות נפרדת ממנו. היה עליו לטפל בהן, להוליך אותן, להרים אותן, ובקיצור, הוא חש כמי שהוטל עליו לפתע פתאום לטפל בשני זודים ישישים באים-בימים ולמלא את כל משאלותיהם.

הוא התקשה להסביר מה אירע לרגליו, אך הוא סירב בכל תוקף לקבל חוות דעת של מומחים לענייני רגליים, מפרקים, הליכה ועוד כהנה וכהנה. הכל יהיה בסדר, היה גונח בשעה שדרך בזהירות על עקביו. את מקל הסבא שנרכש עבורו על ידי חבריו לעבודה כיהשתתפות סמלית במצבך, הוא השליך לבידעם בחמת זעם, תוך שהוא חוזר ושונה לסובבים אותו, "הלוך ילך ובכה - אבל הלוך ילך!".

ימי הקיץ חלפו עברו להם ביעף, ור' יושע מצא את עצמו מחפה את רגליו הזואבות ביריעות צמר כדי להגן עליהן מפני הקור והנוגרי, ובלבד שלא ייאלץ לדחוס את כפות רגליו למנעליו המגושמים. במשך תקופה לא קצרה היה ר' יושע מהלך בפוזמקאותיו

דף קסא/ב רב צייר כוורא

חתול על קברו של המהר"ם מפאדובה

בשנת תשמ"ט ביקר יהודי בשם ר' חיים א. בעיר פאדובה שבאיטליה. בבואו לעיר זו עלה ר' חיים על קברם של המהר"ם מפאדובה [נפטר לפני כארבע מאות וארבעים שנה] ושל בנו, ולתדהמתו הרבה הוא גילה ציור של חתול על מצבותיהם! מיד, יצר ר' חיים קשר עם רב העיר אשר פתח לפניו חוברת בכתב איטלקי העוסקת ב"משפחת קאצנעלנבוין", הלא היא משפחתו של המהר"ם מפאדובה, וחוברת זו מסופר, כי חותמם של בני משפחה זו היה חתול. אכן, בשפת האידיש החתול מכונה "קאץ" ולא מן הנמנע כי זהו המקור לשם משפחתם - **קאצנעלנבוין** - בתרגום חופשי לעברית: "מרפקו של החתול".

המעשה כולו הובא לידיעת הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל (שו"ת משנה הלכות חלק י"ג סי' קכ"ד), אשר כתב, כי לדעתו יש להותיר את המצבות על כנו, מאחר שמסתבר כי זו היתה צורתן מימים ימימה. הגאון הפנה את ר' חיים אל דברי סוגיינתנו, בה מסופר, כי היו שחתמו את שמם על ידי ציור צורה מסויימת, כגון, רבי חנינא צייר ענף דקל, רב צייר צורת דג ורבה בר הונא צייר תורן של ספינה. הגר"מ קליין זצ"ל הסביר, כי בזמנם לא נהגו לכנות אנשים בשמות משפחה, וכל אדם נקרא בשם שניתן לו בעת לידתו. לפיכך, כל אדם בחר לעצמו ציור או צורה כחותמת והיא ייחדה אותו, והכל ידעו כי הוא החותם.

הגאון מצייין, כי מנהג זה התפתח בעקבות דברי סוגיינתנו ש"לא חציף אינש לשווייה לשמיה דאבוה סימנא". היינו, מאחר שהחתימה נועדה לזהות את החותם, לפיכך, אדם בעל שם נפוץ, כגון, יהודה, לא היה חותם את שמו, שהרי הוא אינו כה מוכר עד שהכל יידעו שהכוונה ליהודה מסויים. אמנם, היתה אפשרות שאדם יזהה את עצמו על ידי שיחתום את שמו של אביו שהוא כבר מוכר יותר לציבור, אך מאחר שאין זה מכבודו של האב להשתמש בשמו לצורך חתימה וזיהוי, אימץ כל אחד לעצמו ציור או צורה אשר בה הוא היה חותם. לפיכך, מסיים הגר"מ קליין זצ"ל, מסתבר שבעת פטירתו של המהר"ם מפאדובה ציירו חתול על קברו, משום שבצורה זו הוא השתמש כל ימיו לחתימה. אמנם, בנו יכול היה לכתוב על גבי המצבה "כאן נטמן רבי מאיר חתול", אך אין זה מכובד וראוי, ולפיכך, הוא חקק צורת חתול על מצבתו, וכך גם נהגו עמו בניו אחריו. כחלוף שנים, כאשר משפחות כונו לפי שמות משפחה, אימצו בני משפחתו את השם "קאצנעלנבוין" לזכר חתימת החתול של ראש משפחתם הדגול. [יש לציין כי השערות של הגר"מ קליין זצ"ל, אינה עולה בקנה אחד עם המקובל כי מהר"ם נקרא באיטליה "קצלבויגן" על

צעילוי נשמת

הר"ר **יהודה דוד** ז"ל
 ב"ר פנחס יוסף ז"ל
 נלב"ע י"ב בתמוז תשס"ג

תנצב"ה

צעילוי נשמת

הר"ר **אליעזר מילר** ז"ל
 ב"ר פנחס ז"ל
 נלב"ע ט' בתמוז תשמ"ה

תנצב"ה

הונצה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הבחור **אהרון פרידמן** ז"ל
 ב"ר אליעזר דוד ז"ל
 נלב"ע י"ג בתמוז תשמ"ג

תנצב"ה

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **אברהם** ז"ל ב"ר ישראל שמעון ז"ל
 נלב"ע נ"ש ק"י"ג בתמוז תש"ם **תנצב"ה**

הונצה ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

שם עיר הולדתו ממנה הגיע. גם בנו נקרא כך, אך נכדו הדגול, ר' שאול, שנשלח ללמוד תורה בפולין, ושם נשא לאשה את בת הפרנס והמנהיג של בריסק דליטא ונשאר לגור שם, שוב לא נקרא בשם "קצנלנבויגן" אלא "וואהל", על שם האגדה המפורסמת אודות בחירתו ליום אחד כמלך על מדינת פולין. "וואהל" - בחירה].

הזכרת שם האב בכתביה: כאמור, סוגייתנו מתייחסת לחתימת שם האב בלבד, היינו, שאדם בשם 'חיים' לא יחתום את שם אביו 'יהודה' כסימן לזיהוי. מלבד זאת, כידוע, משום כבוד האב, אסור לאדם לקרוא לאביו בשמו (רמב"ם הל' תלמוד תורה פ"ד הל' ג'), אלא שדנו הפוסקים אם כתיבת שם האב בתוספת תואר כבוד מותרת, מאחר שאין בכך זלזול בכבוד האב.

הים של שלמה (קידושין פ"א סי' ס"ה) מציין את דברי הפוסקים שהוכיחו מרבי יעקב בעל הטורים שמותר לנהוג כן, שהרי הוא כתב פעמים רבות: **"אדוני אבי הרא"ש"**. הרי לנו, כי על ידי הקדמת תואר כבוד לשם האב, מותר לכתוב את שמו. אלא, שהים של שלמה דחה את ראייתם, שהרי בעל הטורים אינו מציין את שמו המלא של אביו, כי אם את ראשי התיבות המרכיבים את שמו, ולא עוד אלא ששם זה - הרא"ש - גם מתפרש כביטוי לכך, שאביו משמש כראש לכל שבטי ישראל. [עיי' בפוסקים שדנו אם הים של שלמה דחה את הראיה אך הוא מסכים עם גוף ההלכה, ועיין שדי חמד מערכה כ' כלל ק"ד וש"ת אגרות משה י"ד ח"א סי' קל"ג].

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שם) מעיר, כי אמנם בעל הטור נהג לכתוב את שם אביו הרא"ש בראשי תיבות, אך כאשר נבדוק כיצד כתב הרא"ש בעצמו את שם אביו, נמצא, כי פעמים רבות הוא כתב "אשר בן יחיאל". כך גם הרמב"ם, שכתב במספר מקומות "אני משה בן מימון" וראשונים נוספים. לפיכך, מסיק הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, כי אין איסור לכתוב את שם האב, וכל שכן אם מזכירים את שמו בתוספת תואר כבוד.

אמנם, בשו"ת דברי חיים (ח"ב השמטות סי' מ"ג) מציין כי אינו מבין כלל על מה הנידון. שכן, אמנם אסור לאדם לחתום בשמו של אביו בלבד מבלי לציין את שמו שלו, אך ודאי רשאי אדם לכתוב "אני יוסף בן יעקב", שהרי אינו משייך לעצמו את שם אביו, אלא כותב שהוא בנו.

הבן יקיר לי אפרים: ונסיים במנהגו של רבינו ברוך ב"ר שמואל ממגנצא, בעל ספר החכמה, אשר כיבד את רבו ר' אפרים ב"ר יצחק מרגנשבורג באופן מופלג, ומעולם לא כינהו בשמו, רבינו אפרים, אלא "רבינו יקיר", על שם הפסוק (ירמיה לא/ט) "הבן יקיר לי אפרים" (ראה שו"ת מהר"ל סי' פ"ו ובחיד"א שם הגדולים תוספת פליטת סופרים - מערכת ש).

דף קסד/ב כלך מלשון הרע הזה

לשבח בן אדם - מתי, איך וכיצד

בסוגייתנו מסופר שרבי גער פעמיים ברבי שמעון בנו. תחילה, רבי אחז ביזו גט כריתות ומשנוכח שהגט אינו לרוחו, הוא העיר על כך לבנו, שהשיב לו "לאו אנא כתבתיה, ר' יהודה חייטא כתביה". גער בו רבי, והעיר לו שהיה לו לומר שלא הוא כתבו, מבלי לציין מי כתבו. לאחר מכן, אחז רבי ספר תהילים בידי, ואמר: "כמה מיושר כתב זה", הפעם ציין בנו את ר' יהודה חייטא לשבח וסיפר, כי הוא בעל הכתב הנאה. אולם, גם הפעם גער בו אביו, משום דברי רב דימי אחוה דרב ספרא, ש"לעולם אל יספר אדם בטובתו של חבירו, שמתוך טובתו בא לידי רעתו".

המעין בדברי הרמב"ם (הל' דעות פ"ז הל' ד') מוצא עצמו תמה, שכן, הרמב"ם כותב: "וכל המספר בטובת חבירו בפני שונאיו הרי זה אבק לשון הרע, שזה גורם להם שיספרו בגנותו". לכאורה, מדבריו אלו משמע, שאין איסור לספר בשבח הזולת אלא בפני שונאיו שעלולים לספר בגנותו כתוצאה מדבריו. מדוע אם כן, גער רבי בבנו כאשר הלה שיבח בפניו את ר' יהודה חייטא. התשובה לכך טמונה בפירוש המשניות לרמב"ם (אבות שם) המפרש, כי רבי גער בבנו משום שהוא שיבחו ברבים, והיה עליו לחשוש שמא אחד מן הציבור אינו מחבב את ר' יהודה חייטא, ומתוך כך יבוא לספר בגנותו.

הרשב"ם (ד"ה בא לידי רעתו) ורבינו גרשום מבארים, שאסור להרבות בשבחו של הזולת, שכן, יש לחשוש שמא מתוך רוב דברי השבח עלולים השומעים לומר, כי אכן, פלוני אדם הגון הוא, אבל... (הפ' חיים כלל ט' א'). על ביאור זה הקשו ה"מגן אברהם" והמהרש"א, מדוע גער רבי בבנו, הרי רבי שמעון לא האריך בשבחו של ר' יהודה חייטא. בעל הפירוש זרע חיים על החפ' חיים (כלל ט') כותב, שיתכן שכאשר רבי הקדוש שיבח את כתב ספר התהילים שבידו, נחשב הדבר לשבח גדול ומרובה, ולפיכך, אסור היה על בנו לומר של מי כתב זה שמא יביא הדבר לידי גנותו [ועיי"ש שנשאר עדיין בצ"ע].

הרש"ש (שם) כותב, כי יתכן שלאחר שנודע לרבי יהודה הנשיא כי הגט שאינו לרוחו נכתב על ידי ר' יהודה חייטא, שוב אין לומר דברי שבח על ר' יהודה חייטא בפניו. המהרש"א מציין גם הוא, כי יתכן שבשעה שרבי החזיק בידיו את ספר התהילים, לא היה ראוי להזכיר בפניו כי הוא נכתב על ידי ר' יהודה חייטא, מאחר שבאותה שעה הוא נזכר שר' יהודה חייטא גם כתב את הגט שאינו לרוחו, ונמצא שגנות היה לו בכך ששיבחוהו.

להלכה, כתב החפ' חיים (שם) שיש להחמיר כשני פירושי הראשונים. במשנה במסכת אבות (פרק ב' משנה ח') מסופר שרבן יוחנן בן זכאי שיבח את תלמידיו באופן מופלג. בעל ההגות מימוניות (על הרמב"ם שם) תמה על כך, שהרי אסור לאדם לשבח את זולתו בשבחים כה רבים. אולם, מדברי רבינו יונה (שערי תשובה שער שלישי אות רכ"ו) נמצאנו למדים, כי "אדם אשר כבר הוחזק

האוויריות, כשהררי בדים מלופפים סביב עצמותיו המזדקנות.

משפט חד וקצר מרעייתו, שיגר אותו הישר לוינא, אל האורטופד הנודע בעולם. ר' יושע לוב על ידי בנו ועל ידי חתנו, הוא נתמך בהם בכל כובד משקלו, ובעודו מתאמץ לפסוע בתחנת הרכבת של וינא לא היה באפשרותו להבחין במבטים התמהים של הלואים המגוהצים למראה ההלך בעל הרגליים הארוכות המתיימות בתוך גלילי צמר, הנשען בכל כוחו על שני עבדקנים הסרים למשמעתו.

דוקטור, פתח ר' יושע בלא שהיות, באתי עד לכאן כדי שתעשה את כל מה שצריך. קילף הדוקטור את הררי הבדים, הסיר את התחבושות, גזר את האינספלגניו, והחל בודק במכשיריו את הרגליים הדואבות. "אורך בסדר, רוחב בסדר, גובה בסדר", הרופא אימץ לעצמו מנהג, לדבר תוך כדי הבדיקה כדי להרגיע את הפציינט. "עצמות בסדר, שרירים בסדר, גידים בסדר".

- **דוקטור**, לא התאפק ר' יושע, "הכל בסדר, אז מה לא בסדר?"

את זה נדע בבדיקות הבאות. לך תנוח ותשוב בשבוע הבא".

שבוע ארוך גדוש חששות חלף על ר' יושע, עד אותו רגע שבו הרופא הדגול הסיר את משקפיו מעל חוטמו, נעץ את מבטו הידעני בעיניו החוששות של ר' יושע וקבע, "אדון יושע, אתה זקוק לנעליים אורטופדיות".

זה הכל? שאל ר' יושע באנחת רווחה שנשמעה עד חדר ההמתנה.

זה הכל, השיב הרופא ביבושת. במשך שנים ארוכות סיגלת לעצמך הליכה בלתי נכונה, עצמות הרגליים שלך ספגו את הכל בדומיה, אך לבסוף הגעת למצב שבו הן אינן מסוגלות להמשיך ולישא אותך על גביהן בצורה כזו. אנחנו נבנה עבורך נעליים אורטופדיות מיוחדות, נעביר את נקודות הכובד ממקומות התורפה אל החלקים הבריאים שבכפות רגליך, ואתה, אדון יושע, תשוב להלך כאחד האדם.

השכם בבוקר התייצב ר' יושע למדידת רגליו. נעליים אורטופדיות, ועוד לרגליו של ר' יושע, אינן דבר של מה בכך. כשצהלה נסוכה על פניו הסכין ר' יושע לכל אשר הצטווה לו על ידי הצוות הרפואי שבפיקודו של הדוקטור. הטילו את רגליו בקערות שונות, השרו אותן בחומרים בעלי ריחות מוזרים, הרכיבו כפכפי עץ על כפות רגליו, מתחו גומיות סביב קרסוליו, ולבסוף יצקו גבס סביב כפות רגליו, כמו היה יעד לבניין, והוא נאלץ לשבת בדומיה, ללא תזוזה, עד שהגבס התייבש.

אומן מיוחד בנה את הנעליים שלב אחרי שלב. הוא השחיל חוטי ברזל דקיקים לתוך עורות עבים, כשהוא מסביר לר' יושע, כי העור של החלק הקדמי של הנעליים כד מיוחד כדי להעניק גמישות לאצבעותיו של ר' יושע, ואילו העור התומך מן הצדדים, נוקשה אך סופג חבטות. ר' יושע התאמץ אך לא הצליח להבין איך זה יתכן, אך הוא הניח לבעל המלאכה לללל, כל עוד אינו מטרידו יותר על המידה.

ר' יושע מדד את הנעליים בכל שלבי בנייתן. תחילה קשרו לרגליו את הסוליות בלבד, אחר כך להיפך, הניחו עליהן את העור עם השרוכים ללא הסוליות. תהליך מדידת העקבים היה מייגע ביותר, ר' יושע נאלץ להלך בתוך גיגית מים, כדי לרכך את הרגליים, הסביר לו המומחה, כשהוא גורר מתחתיו קוביות עץ בלתי מהוקצעות. ר' יושע צלח גם את המכשול הזה, עיקר ייצא מכאן כמימין ברגליו. **כעבור** חודשיים היה ר' יושע נרגש עד עמקי נשמתו. זה הרגע סיים את מדידת הנעליים המושלמות, והצוות הרפואי היה תמים-דעים כי לאחר תקופת הסתגלות קלה, ר' יושע ישבח כי אי פעם הוא סבל מכאובים ברגליו.

הגיע רגע הפרידה. ר' יושע ערם את הסכם הנדרש על שולחנו של הרופא, ובתמורה הונחו הנעליים הנוצצות לצד ערימת השרטות, על השולחן הבהיק הנעליים חסרות הצורה היו נראות גדולות מכפי שהן באמת, אך ר' יושע לא שת את לבו לזאת, מאז ומעולם לא ייסס חשיבות לזוטות. קל וחומר בן בנו של קל וחומר למת כזאת, שהנעליים שיבאו אותו למסלולו כמימין יעית. ר' יושע סירב בעקשנות להפצרות בנו וחתנו לנעול את הנעליים החל מרגע קבלתן. הוא ראה בלבישתן מעין התחלה חדשה, דף חדש בחיים. הוא הגיע אל מקום האכסניה שלו בתוך פוזמקאותיו, כשהוא אוזח בידי את הנעליים, התלבש במיטב מחלצותיו, ואז אז נעל אותן בהתרגשות כבידה. "זה ילחץ לך בהתחלה", הזהיר אותו הרופא, וזה

לבני עמו נודע אשר הוא אדם כשר ולא תמצא בו רעה ואשמה, גם על פני שונא ומקנא יש לשבחו, כי לא יוכל לגנותו" (הובא בחפץ חיים שם סי' ב). יתכן, שלפיכך לא נמנע רבן יוחנן בן זכאי לשבח את תלמידיו. מן הראוי לחתום מאמר זה בציטוט דברי המאירי בסוגייתנו, המייעץ: "וצריך להזהר בעניינים אלו הרבה, מפני שהם דברים המצויים להכשל בהם, עד כמעט שאין אדם נמלט מהם".

דף קס"א/א רוב בג"ל

קונה נכבד, ספר זה אינו מוגה כלל

"רוב בגזל!" עדות עגומה זו אומר בגמרתנו רב יהודה בשם רב, וכהסברו של הרשב"ם (ד"ה רוב בגזל), כוונתו היא לכך שרוב בני האדם מורים היתר לעצמם בשעה שהם מנהלים משא ומתן מסחרי, למנוע מחבריהם רווח הראוי להגיע לידיהם. הוי אומר, רמאות, גניבת דעת ותככים בענייני ממונות, בכלל גזל המה. עוון הגזל כה חמור הוא, עד שברגע הנשגב ביותר בשנה, טרם נעילת שערי רחמים בשלהי יום הכיפורים, כשעינינו נשואות למרום אנו זועקים: "למען נחדל מעושך ידני".

בספרו שפת תמים (פ"ג), הוכיח רבינו ישראל מאיר הכהן זצ"ל, כי גם הגורם לגזל נחשב כמי שגזל. ואכן, החפץ חיים שהיה נאה דורש ונאה מקיים, נודע בזהירותו המופלגת מן הגזל ומסעיפיו, וזהירות זו נודעה בהתנהגותו בענייני ספריו.

כאשר החפץ חיים הדפיס את חיבורו משנה ברורה, הוא ישב בוורשא בירת פולין, ובכל יום ויום נכנס לבית הדפוס כדי לוודא שלא יצאו לשוק עמודים מטושטשים או פגומים. לשם כך הוא ביטל מלימודו מספר חודשים, ולאחר מכן הוא סמך על בדיקת בנו. כאשר נודע לו, כי למרות ההשגחה המרובה נמכר עותק מספרו שהכיל מספר עמודים משובשים, הוא הריץ מכתב חריף לבנו לאמר: "מה עשית לי בני? כל ימי דאגתי להנצל מאבק גזל, אבל בגזל גמור לא עלה על דעתי שאכשל, ועל ידך נפלתי בפח של גזל גמור!" מיד ציווה החפץ חיים להדפיס מחדש את העמודים המשובשים ולפרסם בעיתונות, כי כל מי שרכש מהדורה פגומה יודיענו על כך ויקבל בדואר את העמודים המתוקנים (מכתבי החפץ חיים עמ' 30).

לא ידע החפץ חיים רוגע לנפשו, עד אשר שכר מגיהים מיוחדים, שיסרוקו כל דף ודף מספריו המודפסים, ובתום עבודתם יציגו על הדף הראשון "מוגה" (עתה כבר פשו בעצמותיו והשתרגו לכפות רגליו. היתה כבר חשי כרכו חוטי תיל סביב עקביו ובהונותיו שנכתו עד דק. כאבים חדים בקעו לפתע מקרסולו, כמו התפרצות של הר געש, ושיתקו לרגע את ברכיו. גלים של צמרמורת פקדו את שריריו, וגידיו המיוסרים שידרו פקודות כאב אל מחוץ התמה.

בעיית השיבושים בהדפסות גם הטרידה את מנוחתם של גדולי תורה אחרים. כך אנו מוצאים בעמוד השער של הספר לב אליהו, אשר יצא לאור על ידי תלמידי הגה"צ רבי אליהו לופיאן זצ"ל, ובראשם המגיד הירושלמי רבי שלום מרדכי הכהן שבדרון זצ"ל, את ההודעה הבאה: "קונה נכבד, הספר הזה אינו מוגה, ואינני מקבל עליו שום אחריות - המו"ל".

אין בידינו ידיעה ברורה, עד מה היתה חמורה הטעות שנתגלתה על ידי החפץ חיים במהדורה שהוציא לאור. אולם, ממכתבו של ה"סטטיילער" זצ"ל אנו למדים, כי מכירת ספר הכולל טעויות קטנות אשר אין פוגמות ביכולתו של הקורא לפענח את הכתוב, אינה נחשבת לגזל. זאת, מאחר שכל הרוכש ספר יודע כי מלאכת ההדפסה מורכבת היא, ועלולים לחול שיבושים מסויימים. לדעתו, ספר שאינו חסר עמודים שלמים, ניתן למכירה גם אם נפלו בו פגמים. לפיכך, כאשר הוא גילה כי במהדורה שלמה מספרו קהילות יעקב, נמחקו האותיות האחרונות של אחד העמודים, הוא נאלץ להמשיך ולמכור מהדורה זו, במיוחד לאחר שהעדר אותן אותיות לא מנע את הבנת הנקרא (קריינא דאיגרתא ח"א עמ' שני"א). כמובן, שהדבר אמור לגבי אדם שמוציא ספר חדש לאור, אך אין אדם רשאי למכור סידורים פגומים, שהרי בשוק גם ישנם סידורים טובים שעברו הגהות מדוקדקות והכל יודעים שאין בהם טעויות.

האמור לעיל, הוא טיפה מן הים בנושא רחב זה. בגמרא (ברכות ו/א) מבואר, כי מי שאינו מחזיר שלום לחבירו שהקדים לו שלום, נקרא גזלן. מכאן יש להבין, כי גם נטילות מסוג זה נחשבות כגזל (ספר ממון כשר). על רבי אלעזר שולביץ זצ"ל, ראש ישיבת לומז'א מסופר, כי עמד פעם להתפלל שמונה עשרה בפתח בית כנסת, ורבי ישראל מסלנט, שעמד במקום סמוך, ניגש אליו ולחש באוזניו תוך כדי תפילתו: "גזלן! גזלן! הלוא בית הכנסת מלא מפנה לפה, והנך גזל את אוירם של המתפללים!"... רבי אלעזר שולביץ הפסיק את תפילתו ועבר למקום אחר (לב אליהו, בראשית). בדומה לכך, אבל בכיוון הפוך, מסופר על הגאון מוילנא זצ"ל, שהפסיד להגיף את דלת בית המרחץ מייד עם כניסתו למקום, מחשש ל"גזילת" האויר החם בעת פתיחת הדלת... (תוספת מעשה רב ס"ק כ"ט). לדעת החפץ חיים, אף הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו, שעליו נאמר בגמרא (ברכות שם) שהוא "עובר בחמשה קולות", הכוונה היא לחשש גזל! (מכתבי חפץ חיים בסוף הספר עמ' מ"ו).

דף קס"ב/ב והלוח נותן שחר... והלוח נותן שחר

על מי מוטל לקנות "כלי שעות" למלמד ב"חידר"

במשנתנו מבוארת תקנת חכמים, כי הוצאות שטר שנכתב מוטלות על מי שהשטר נכתב לתועלתו. לפיכך, הלווה משלם את דמי שטר החוב, שהרי הוצאת המעות נעשית עבורו. כמו כן, על הלוקח לשלם את דמי שטר המקח, שכן, לתועלתו נכתב שטר זה. בעל המשך חכמה (סוף פ' הלוקח)

באמת לחץ. לא היה מאושר ממנו. הוא התכופך במרץ ורכס את השרוכים, "חזק, מהודק, שיתפוס את הרגל", הדגיש בפניו המומחה חזור ושנה. כאב חד ובלתי מוכר החל עולה מבהונותיו. השמחה התפשטה בליבו, עוד מעט קט והכאבים יחלפו.

כשהוא מהדס במנעליו החדשים, יצא ר' יושע את חדרו ובמאמץ לא מבוסל עלה בידו להודות לבעל הפונדק על האכסניה הנאותה שהעניק להם. הוא התעקש להחזיק בעצמו את מזוודתו. זהו, אני אדם בריא, תשכחו ממני. אתם יכולים ללכת, הפטיר לעבר בנו וחתנו, אך השניים הבחינו בפניו האדומות ובזיעה הניגרת ממרומי מצחו, והם ליוו את צעדיו בחשש.

היה זה כה אופייני לר' יושע לסרב לנסוע אל תחת הרכבת בעגלה. יש לי רגליים, יש לי נעליים, ברוך ה', ואחטנו נלך ברגל. לא באתי לויגא כדי לנסוע על כרכרה. הם יצאו לדרך, ור' יושע התלונן מרה על אבני המרצות המלאות בבליטות חדות. בנו וחתנו הביטו זה בזה בהשתאות, ולא פצו פה. בלא אומר ומילים, הושיט ר' יושע את ידו לעבר בנו, ונתמך על כתפו כמימים ימימה. מיד לאחר מכן ניגש החתן גם הוא, ותמך בר' יושע מצידו השני. שוב היתה השלישיה מהלכת בצוותא, אלא שהפעם נקש ר' יושע בעקבי העץ-ברזל שלו על הקרקע, ובלבו פעמה תקווה גדולה. **צעדיו** של ר' יושע הלכו והתקצרו. הכאבים התגברו עם כל פסיעה. הרופא אמר שתהיה תקופת הסתגלות, אבל הוא לא אמר ש... ר' יושע קרס על ספסל קרוב והרים את רגליו על הספסל, אולי הדם זורם למטה, למעלה, מי יודע. לא איש כר' יושע יתייחס בעל עגלה רחמני עצר באחת משעטותו, והציע לחבורה האומללה להצטרף אליו חיים אין כסף אל בית הניתוב, אך ר' יושע הזדקק על רגליו בגאון ובגאווה, תודה אבל לא, אדוני, אני מהלך בעזרת רגלי בלבד. בעל העגלה משך בכתפיו בהשתאות והמשיך בדרכו.

ר' יושע המשיך ללכת. הכאבים התגברו, מכאובים מסוגים שונים פשו בעצמותיו והשתרגו לכפות רגליו. היתה כבר חשי כרכו חוטי תיל סביב עקביו ובהונותיו שנכתו עד דק. כאבים חדים בקעו לפתע מקרסולו, כמו התפרצות של הר געש, ושיתקו לרגע את ברכיו. גלים של צמרמורת פקדו את שריריו, וגידיו המיוסרים שידרו פקודות כאב אל מחוץ התמה.

המצב היה קשה. קשה מאד. העגלון אשר נדחה קודם לכן על ידי ר' יושע, הוזעק עתה להבהיל אותו היישר אל בית המרפאה של הדוקטור המהולל. הרופא לא הופתע לראותו בשנית. רגע קט הביט בנעליו של ר' יושע ושאל "קראת את כל ההוראות שניתנו לך וביצעת אותן?" ר' יושע הסתכל והשיב, כי כה היה להוט ללבוש אותן עד שדילג על שלב קריאת ההוראות ושינון. ובכן, המשיך הרופא, הבה נא את החוברת ונקרא בצוותא את הסעיף הראשון.

1. את הנעל עם החריץ העמוק יש לנעול על רגל ימין, ואת הנעל עם החריץ הרחב יש לנעול על רגל שמאל. אתה, אדון יושע, פשוט הפכת את היוצרות, לא השתמשת בנעליים כפי שהתבקשת לעשות.

★ ★ ★

סיפורו של ר' יושע הסתיים בכי טוב. כשוך המכאובים, הוא לבש את מנעליו כהוגן, והמעשייה הזו שימשה עבורו כפתיח במפגשי הכרות ראשונה. **זה** לעול להיות עצוב בהרבה, כאשר מדובר על דברים חשובים יותר מנעליים.

בהר סיני זכינו לקבל ספר הוראות מפורט ביותר להנהגת חייו של היהודי. לשם כך קיבלנו כלים ואמצעים, כדי לקיים את רצונו יתברך. אשריו של היהודי הזוכה לצלל כיהא וכיאות את הכלים שניתנו לו, בספרי (דברים) כתוב: "ובחרת בחיים. משל לאחד שהיה יושב על פרשת דרכים והיו לפניו שני שבילים אחד שתחילתו מישור וסופו קוצים ואחד שתחילתו קוצים וסופו מישור והיה מודיע את העוברים ואת השבים ואומר להם אתם רואים את שביל זה, שתחילתו מישור? כשתים ושלוש פסיעות אתם מהלכים במישור וסופו לצאת לקוצים! ואתם רואים את שביל זה, שתחילתו קוצים? כשתים ושלוש פסיעות אתם מהלכים בקוצים וסופו לצאת למישור".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. 03-570-67-93 :טל' mendelson@meorot.co.il

צעילוי נשמת

הר"ר **יצחק אריה קוזול** ז"ל
ב"ר דב הכהן ז"ל נלב"ע כ"ד תמוז תשס"א

ולע"נ האשה החשובה
מרת **מלכה קוזול** ע"ה

ב"ר משה ז"ל נלב"ע ח' בתמוז תשמ"ג

לעילוי נשמת

ר' **משה** ז"ל

ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע ט' בתמוז

ולעילוי נשמת

מרת **צילה** ע"ה בת ר' יוסף ז"ל

נלב"ע כ"ב בסיון תשל"ג

לע"נ הרה"ח ר' **יהודה פרנקל**

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"ז תמוז תשנ"ה

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

אבינו הר"ר **יעקב פסמנטירר** ז"ל

ב"ר יוסף הלוי ז"ל נלב"ע ז' בתמוז תשכ"ט

תנצב"ה

הונצחו ע"י בני המשפחה שיחיו - ת"א

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרן יוסף הכהן זקון**

AARON YOSEF ZAKON ז"ל

ב"ר יוחנן ז"ל נלב"ע י"ג בתמוז תש"ן

תנצב"ה

הונצחו ע"י בני המשפחה שיחיו

בה) מביא לכך מקור מהנביא (ירמיהו לב') המספר שירמיהו רכש שדה מבן דודו חנמאל בן שלום, ואמר הנביא ירמיהו "ואכתב בספר ואחתם", למרות שהמוכר הוא שכותב את שטר המכירה. אין זאת, אלא שירמיהו הנביא מימן את שטר הסופר, כאמור במשנתנו.

שחרור בערבות תמורת התחייבות ממון לצדקה: על היקף דין זה אנו למדים משאלה שהוצגה לרבינו הרא"ש על ידי בנו רבי יחיאל (ראה במגיה). היה זה כאשר בית הדין חשש, כי שמעון לא יופיע לדיון שנקבע להערך במועד מסויים, והוא דרש משמעון קבלת ערבות להגעתו המתוכננת. ואכן, חבריו של שמעון, חתם בפני בית הדין על שטר בו נכתב, כי אם שמעון לא יופיע לדיון, הערב יתן אלף זוז לצדקה, אלא שבתוך כך התעוררה שאלה מי ישא בדמי כתיבת השטר - שמעון, בעל דינו, או שמא חבריו הערב. תחילה פסק הרא"ש שבעל דינו של שמעון חייב בתשלום זה, שהרי לתועלתו נכתבה הערבות. אולם, לאחר שהוברר לרא"ש כי לא היה לשמעון כל בעל דין, אלא "שמעון חטא ורצה הקהל ליתנו בבית הסוהר עד שיתברר הדבר וידונוהו", שינה הרא"ש את פסקו והכריע כי שמעון, שהוא הנהנה מן הערבות, ישלם לסופר את דמי כתיבת השטר (שו"ת הרא"ש כלל י"ג סי' ב' ג).

לפני כחמש מאות שנה התגלע ויכוח בין מלמד דרדקי לבין אחד מהורי תלמידיו. אותו מלמד נשכר ללמד את הילד מספר שעות בכל יום. לשם כך היה צורך ברכישת "מורה שעות" שיוצב בחדר הלימוד, כדי לידע אימתי מסתיימות שעות הלימוד. האב טען כי מימון היכלי מוטל על המלמד, אך הלה התנגד לדרישה זו וטען כי האב חייב לשאת בנטל זה.

רבי ישראל ב"ר פתחיה איסרלין, בעל תרומת הדשן פסק, כי על אבי התלמיד לרכוש את השעון. אולם, תלמידו, רבי ישראל ב"ר חיים מברונא, תמה על כך. לכאורה, כשם שהשוכר חייט לתפירת חליפה אינו צריך לרכוש לו מחט, וכשם שהשוכר סופר סת"ם אינו צריך להשיג קולמוס עבורו, מאחר שכל בעלי האומנות נשכרים עם כלי אומנותם, אם כן, ישלם נא המלמד את דמי השעון הנזקק לו למלאכתו.

ההבדל בין חייט למלמד תינוקות: אין זאת, משער מהר"י מברונא (שו"ת מהר"י מברונא סי' קט"ז), אלא, משום שיש לחלק בין תפקיד השעון אצל המלמד לתפקיד המחט אצל החייט. חייט ללא מחט אינו חייט, וסופר ללא קולמוס אינו סופר, משום שאינם יכולים לעסוק במלאכתם ללא כלים אלו. לעומתם, המלמד אינו זקוק לשעון לצורך מלאכתו, מאחר שכוחו אינו אלא בפיו. תפקיד השעון אינו, כי אם לדעת מתי עליו לסיים את תפקידו. לפיכך, אי אפשר לחייבו לממן את דמי רכישת השעון, שכן, רשאי הוא לטעון שבידו לשער בעצמו את משך זמן הלימוד, ואם אין אבי הילד מאמינו, אזי, כלשון מהר"י ברונא "קנה לך כלי שעה ואלמוד אצלנו" [השעונים, 'מורי השעות' באותן שנים, לא היו ניידיים...].

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו: 3029 *

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

